

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ УТРАТ З ХІМІЇ

Величко Людмила Петрівна,
д. п. н., професор, головний науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Анотація. Компенсація освітніх втрат, спричинених перервами навчального процесу в умовах воєнного стану, потребує додаткового мотивування учнів. З метою стимулювання й підтримування пізнавальної активності учнів під час навчання хімії слід формувати в них упевненість у корисності знань із предмета для використання в реальних життєвих ситуаціях, пов'язаних зі збереженням життя і здоров'я.

Ключові слова: освітні втрати, навчання хімії, воєнний стан, мотивація учнів.

Освітні втрати визнаються міжнародною спільнотою як наслідок канікулярних перерв у навчанні чи інших об'єктивних обставин, до яких додалися обставини карантину у зв'язку з COVID-19.

Вітчизняна освіта зазнає значних додаткових утрат у зв'язку з війною, розв'язаною рашистськими агресорами. Компенсація освітніх втрат належить до пріоритетних цілей державної політики, реалізацію яких покладено на всіх учасників освітнього процесу.

Умови воєнного стану впливають на ціннісні орієнтації учнів загалом, а зокрема - на усвідомлення необхідності й достатності знань і навичок, здобутих під час навчання хімії, для життєзабезпечення.

Попереднє дослідження засвідчує, що в багатьох випадках, коли з різних причин переривається нормальний навчальний процес, поновлення

повноцінного навчання включно з теоретичними заняттями, практичними роботами, контрольними перевірками, домашніми завданнями та загалом зі зростанням частки самостійної роботи потребує додаткового мотивування учнів.

Однією з умов відновлення після освітніх втрат дослідники визнають створення сприятливого освітнього середовища, яким забезпечується належна мотивація навчальної діяльності. Навчання окремих предметів відповідальне за стимулювання й підтримування пізнавальної активності учнів специфічними засобами, властивими цим предметам.

Компетентнісний підхід в освіті передбачає спрямованість змісту на розв'язування проблем, життєво важливих для кожної людини, оволодіння учнями досвідом функціонування наукових знань у реальних життєвих ситуаціях. Навчання, яке ґрунтується не на нав'язуванні певної мети зовні, а на внутрішніх переконаннях і зацікавленості, матиме відчутніший позитивний результат.

Найпереконливіша внутрішня мотивація навчання хімії в сучасних реаліях війни пов'язана з упевненістю у практичній корисності хімічної освіти. Мотивування учнів до надолуження згаяного й до навчання загалом ми відносимо до чинників успіху в подоланні освітніх утрат.

Приклади застосування знань із хімії мають переконати учнів, що обізнаність із властивостями хімічних сполук і розуміння суті хімічних явищ можуть прислужитися в екстремальній ситуації, спричиненій воєнними діями. Такі приклади є практично в кожній темі чинних навчальних програм із хімії [1, 2]. У 7 класі особливої уваги потребують такі питання: умови виникнення та припинення горіння; роль кисню в підтриманні горіння; утворення оксидів і взаємодія їх з водою; кислотні дощі; виготовлення розчинів; очищення води в домашніх умовах.

У 8 класі – це властивості оксидів, кислот, основ, солей, реакція нейтралізації, заходи безпеки під час роботи з кислотами й лугами, вплив їх на довкілля і здоров'я. 9 клас: процеси окиснення, відновлення, значення окисно

відновних процесів у житті людини, природі й техніці; горючість і пожежна небезпечність органічних речовин; правила поводження з горючими речовинами; вуглеводнева сировина й охорона довкілля; біологічна роль білків, жирів, вуглеводнів; захист довкілля від стійких органічних забруднювачів.

У 10 класі поглиблюються знання про органічні речовини, вплив продуктів органічного синтезу на здоров'я людини та екологічний стан довкілля, а в 11 класі більше уваги приділяється неорганічним речовинам: сполукам неметалів, зокрема, з Гідрогеном (гідроген сульфід, амоніак), властивостям металів, впливу неорганічних сполук на здоров'я і довкілля, розглядається явище адсорбції, адсорбційна здатність активованого вугілля та аналогічних лікарських препаратів, принцип дії гальванічного елемента.

Знання з хімії забезпечують компетентну поведінку в разі застосування ворогом фосфорних боеприпасів, у загрозованих умовах техногенних аварій на хімічних підприємствах, де використовують, зокрема, нітратну кислоту. Обізнаність із властивостями небезпечних речовин стане у пригоді в разі потрапляння в атмосферу газів хлору, амоніаку, гідроген сульфід, продуктів загоряння вуглеводневої сировини тощо.

Красномовним є приклад, що засвідчує смертельний ризик, пов'язаний із недостатністю знань про властивості хімічних сполук, що широко використовуються.

У мережі набуло поширення фото, зроблене після звільнення території Харківської області, де видно окоп, залишений рашистами, який вони для захисту від обстрілів обклали мішками з амонійною селітрою — добривом, залишеним у полі місцевими фермерами. Цілком очевидно, що про вибухонебезпечність селітри бандити не здогадувались.

У процесі навчання хімії в умовах війни має сформуватись усвідомлене ставлення учнів до реальної небезпеки й до наукових знань, що допоможуть зберегти не лише здоров'я, а й саме життя. Така мотивація спонукатиме учнів надолужити втрати в навчанні й поглибити свою обізнаність із хімією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Хімія. 7–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804 <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

2. Хімія. 10-11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України № 1407 від 23.10.2017 р. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>